

**ВЕЖАГИҲОИ ТАЪЛИМИ
АШЪОРИ ИРФОНӢ
ДАР ДАРСИ АДАБИЁТ**

**ОСОБЕННОСТИ
ИЗУЧЕНИЯ МИСТИЧЕСКИХ
СТИХОТВОРЕНИЙ НА
УРОКАХ ЛИТЕРАТУРЫ
FEATURES OF
TEACHING MYSTICAL POEMS
IN LITERATURE LESSONS**

Пулодова Шоира Солиҷоновна, н.и.ф., дотсенти кафедраи методикаи таълими забон ва адабиёти тоҷики МДТ “ДДХ ба номи акад. Б.Гафуров” (Тоҷикистон, Хуҷанд)

Пулатова Шоира Солиҷоновна, к.ф.н., доцент кафедраи методикаи препоавания таҷжикского языка и литературы ГОУ “ХГУ имени акад.Б.Гафурова” (Таджикистан, Худжанд)

Pulatova Shoira Solijonovna, candidate of philological sciences, Associate Professor of the department of the Tajik language and literature and its methods of teaching under the SEI “KhSU named after acad. B.Gafurov (Tajikistan, Khujand), **E-mail:** pulatova78@mail.ru

Вожаҳои калидӣ: Аҳмади Чом, таълими адабиёт, ашъори ирфонӣ, тайёрии омӯзгор, шарҳу тафсир, матниносии осори адабӣ, китобҳои дарсӣ

Дар мақола аз хусуси мавқеи таълими адабиёти тасаввуф, аз ҷумла ашъори ирфонии Аҳмади Чом дар барнома ва китобҳои дарсии хонандагони муассисаҳои таҳсилоти миёна дар Тоҷикистон сухан рафааст. Муаллиф ҳадафи асосии таълими адабиётро парвариши завқи солими адабӣ дар хонанда, ташаккули одоби ҳамида, маҳорати суҳангӯӣ ва шиносӣ бо бузургтарин намоёндагони адабиёти гузаштаву имрӯз ва дар заминаи онҳо тарбияи насли ҷавон дар рӯҳияи худшиносиву ҳудогоҳӣ, арҷ ниҳодан ба арзишҳои миллӣ ва монанди инҳо маҳсуб медонад. Барои расидан ба ин мақсадҳо бархурдори муаллимон аз масоили ирфонӣ, истилоҳоти динӣ, ҷаҳонбинии хоси суҳанварон ва усулҳои таҳлилу тафсири осори адабӣ муҳим арзёбӣ ғайтааст. Дар мақола аз шартҳои асосии тафсири саҳеҳи каломӣ манзум роҳандозии кори матниносии маҳсуб доништа шуда, таъкид бар он меравад, ки ба китобҳои дарсӣ матнҳои беғалат ва дурусти ашъори шоирон интихоб карда шавад.

Ключевые слова: Ахмад Джам, литературное образование, мистическая поэзия, педагогическая подготовка, комментарий, текстологический анализ литературных произведений, учебники

В статье речь идёт о позиции преподавания суфийской литературы, в том числе мистических стихов Ахмада Джамы в программах и учебниках учащихся средних учебных заведений Таджикистана. Главной целью литературного образования автор считает воспитание у читателя литературного вкуса, формирование хороших манер, разговорных навыков, знакомство с величайшими представителями литературы прошлого и настоящего и на их основе воспитание молодого поколения в духе самопознания и благочестия, уважения к национальным ценностям. Для достижения этих целей важно оценить понимание учителями мистических вопросов, религиозных терминов, мировоззрения говорящих, методов анализа и интерпретации литературных произведений. В статье говорится, что одним из главных условий правильной интерпретации слов стихотворения является проведение текстологических исследований, причем акцент делается на выборе правильных и верных текстов стихотворений поэтов для учебников.

Key words: Ahmad Jam, literary education, mystical poetry, pedagogical training, commentary, textual analysis of literary works, textbooks

The article deals with the position of teaching Sufi literature, including the mystical poems of Ahmad Jam, in programs and textbooks for students in secondary educational institutions in Tajikistan. The author considers the main goal of literary education to be the cultivation of a healthy literary taste in the reader, the formation of good manners, conversational skills, acquaintance with the greatest representatives of literature of the past and present and, on their basis, the education of the younger generation in the spirit of self-knowledge and piety, respect for national values, and the like. To achieve these goals, it is important to assess teachers' understanding of mystical issues, religious terms, worldviews of speakers, methods of analysis and interpretation of literary works. The article says that one of the main conditions for the correct interpretation of the words of a poem is to conduct textual research, and the emphasis is on choosing the correct and correct texts of poets' poems for textbooks.

Дарси адабиёт дар радифи дигар фанҳои таълими воситаи муҳимми тарбияи шогирдон ва ба камол расонидани ҷавонони соҳибфарҳанг, меҳанпарвар, хушахлоқ, инсондӯст ва аз ҳар чихат пешрафта мебошад. Тавассути омӯзиши осори адабии бузургон тафаккури хонандагон инкишоф меёбад, ҷаҳонбинияшон ғанитар мегардад ва нутқашон такмил меёбад. Таълими

ашъори ғиноии шоирони мутасаввиф аз масъалаҳои мубрам дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ ба шумор меравад. Дар давраи истиқлоли кишвар омӯзиши осори арзишманди ирфонӣ ҳамчун арзишҳои маънавӣ бозшиносӣ ва кадршиносӣ гардида, дар барномаҳои таълим мавқеи муносиб пайдо кард. Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон бо таваҷҷуҳ ба мероси илмӣ, адабӣ, динӣ ва фарҳангии халқи тоҷик ва саҳми он дар рушди илму фарҳанги ҷаҳонӣ ба осори ирфонӣ аҳамияти хоса дода, онро ҳамчун ҷузъи муҳимми мафкураи миллӣ, худшиносию ҳудогоҳӣ ва ташаккули ҳисси ифтихори миллӣ арзёбӣ намудааст: «...пас аз анҷоми ҷанги таҳмили дохилӣ ва имзои Созишномаи умумии истиқрори сулҳ арҷ гузоштан ба гузаштаи пурифтихор, гиромӣ доштани таъриху фарҳанги ғании аҷдодӣ, тачлили солгарду зодрузи шахсиятҳои таърихӣ бузургони илму ирфону адаб ва дар ҳамин замина бедор намудани рӯҳи худшиносиву ҳудогоҳӣ ва эҳсоси баланди шахрвандии сокинони кишварро ҷузъи муҳими барномаи сиёсати фарҳангии давлату Ҳукумати кишвар қарор додаем» [7].

Таълими адабиёти тоҷик дар таркиби барномаи омӯзиш дар фазаи фарҳангии таърихӣ хусусияти хос касб карда, бояд бо таъриҳ ба анъанаҳои миллӣ густариш ёбад. Масъалаи парвариши таълими зебоипарастӣ, омӯзишу маърифати осори адабӣ нишони фарҳанги миллӣ ва худшиносии шахс аст. Аз ин лиҳоз, масъалаи интиҳоб ва ба китобҳои дарсии адабиёт ворид сохтани матнҳои бадеӣ аз намояндагони барҷастаи форсу тоҷик дар мадди аввал қарор мегирад ва мубрамияти маҳсус касб менамояд. Аз намояндагони адабиёти тасаввуф намунаҳо аз осори Абдуллоҳи Ансорӣ, Аҳмади Ҷом, Аттори Нишопурӣ ба хонандагони синфи V манзур гаштааст. Бо зиёд кардани миқдори мавзӯҳои адабӣ танаввуъ ва гуногунии онҳо огоҳии шогирдон аз ахбор ва назари донишмандон вусъат меёбад. Ба ин восита, доираи ҷаҳонбинияшон густардаву вусъати фикрронияшон меафзояд. Бо ҳамин мақсад, дар китоби синфи V интиҳоби маводи таълим аз Аҳмади Ҷом низ ба назар гирифта шудааст.

Роҷеъ ба зарурати ворид сохтани намунаҳо аз осори шоирони мутасаввиф ба барномаи таълими адабиёти тоҷик барои хонандагони синфҳои V-XI байни олимону равишшиносон иттифоқи оро ба назар намерасад. Баъзе аз равишшиносон таълими адабиёти тасаввуфро боиси камолоти маънавии шогирдон маҳсуб донистаанд: “Дар давраи ҳозира, ки омӯзгори адабиёти тоҷик тамоми имконоти тадрисро дорад ва ягон чорҷӯбаи сиёсатгароиву синфгарой, партиявияту низоми фармонравой ӯро фишор намедихад, бояд ба ҷанбаҳои арзишманди милливу инсонгарой дар раванди омӯзиши осори бадеӣ эътибори хоса диҳад» [1, с.328]; баъзеи дигар оид ба ин масъала ақидаи баръакс баён кардаанд. Аз ҷумла, ашъори интиҳобшуда аз осори Аҳмади Ҷом ва маълумот дар бораи ӯ аз назари баъзе муҳаққиқон гӯё барои хонандаи мактаб аслан созгор нест: “Аз осори ин орифи шоир (Аҳмади Ҷом – П.Ш.) ду ғазал: яке дар нақӯҳиши дунё бо унвони «Ҳеч нест» ва дигаре комилан ирфонӣ бо номи «Мумтоз шуд» интиҳоб шуда, ки мазмуни динию ирфонӣ доранд, ки аз дарки онҳо на танҳо хонандагон, балки омӯзгорон очизанд. Абёти дар ситоиши ин орифи номӣ эҷодшуда низ, ки мазмуни динӣ доранд, ҳеч арзиши эстетикӣ надоранд. Масалан, дубайтии зер:

*Худо мегӯяму Шайх Аҳмади Ҷом,
Ба пайи (?) равзаи ӯ медиҳам ҷон.
Ки Шайх Аҳмад дуто гулдаста дора,
Ба кафгоҳаи (?) дарахти ниста дора” [7].*

Ин абёт дар китоби «Адабиёти тоҷик»-и нашри соли 2008 [5] омада, бо назардошти нақду эроди донишмандон дар нашри баъдии китоби мазкур [4] ин дубайтӣ ҳазф ва порчаи зерин нигоҳ дошта шудааст:

*Хушо, Ҷому хушо оби равонаш, ё Аҳмади Ҷом!
Хушо, он файзи рӯйи мардумонаш, ё Аҳмади Ҷом!
Магӯ Ҷому бигӯ дарёе аз ишқ, ё Аҳмади Ҷом!
Ки Аҳмад чун наҳанге дар миёнаш, ё Аҳмади Ҷом! [5, с.99]*

Гумон меравад, ки ба хонандагони синфи V шинохту омӯзиши масоили диниву ирфонӣ амри зарурӣ маҳсуб меёбад. Муҳим он аст, ки омӯзгорони фанни адабиёт ин қабил осорро дурусту саҳеҳ таҳлилу баррасӣ намоянд ва ба таълими воситаҳои тасвири бадеӣ, услуби баёни шоир ва аз он ҷумла, ба таносуби сухан эътибори ҷиддӣ диҳанд, зеро калиди фаҳмиши ашъори суханвар дар ҳамин гуна ҷиҳатҳо зухур менамояд. Осори суханварони аҳли тасаввуф, ки бо услуби хос ва тарзи пӯшида таълиф мегардад, идроки маънии ин гуна ашъор аз хонанда андешаи амиқро тақозо мекунад. Ба ғазали зерин, ки дар китоби дарсӣ дарҷ гардидааст, таваҷҷуҳ менамоем:

*Могу мулку тахту бахту миру чокар ҳеч нест,
Кору бору гиру дору зебу зевар ҳеч нест.
Қасру насру шоҳу моҳу боғу роғу гулситон
Чун гушойӣ чаими ибрат, эй бародар, ҳеч нест.
Амру наҳйи подшоҳони ҷаҳон сар то ба сар,
Пеши наздикони вай гашта муқаррар, ҳеч нест.
Гар бигирӣ Шарку Фарбу Руму Шому Ҳинду Чин,
Ё шавӣ Қоруни сонӣ, ё ки Қайсар, ҳеч нест.
Гар равад фармону амрат дар ҳама рӯйи замин,
Ё бигирӣ кулли олам чун Сикандар, ҳеч нест.
Як нафас гар ту барорӣ на ба ёдат тавба кун,
Дар дуқону рӯзи маҳшар гайри довар, ҳеч нест.
Аҳмади Ҷомӣ, чӣ бандӣ дил дар ин дунёи дун,
К-он чи мебинӣ ба чаими сар саросар ҳеч нест [5,с.97].*

Дар байтҳои нахуст шоир аз номи қаҳрамони лирикӣ ба хонанда мурочиат намуда, иброн менамояд, ки тамоми сарвату мансабу ташвишҳои ҷаҳони фонӣ ҳеч арзише надорад. Тавре ки мушоҳида мегардад, қаҳрамони лирикӣ аз номи шахси аввал, ки шахси шоир аст, сухан мегӯяд. Аз суханони ин қаҳрамон дармеёбем, ки ӯ дар роҳи ишқи ирфонӣ ба камолот расидааст ва шогирдонро ба покии рӯҳониву ҷисмонӣ даъват менамояд. Ҳубби ҷоҳу мол яке аз зишттарину хатарноктарин ғаразҳои ҳақиқатӣ, ки дар ҷомеаи башарӣ аз дер боз то кунун сабаби фитнаву хунрезихо ва ғасадҳои бисёре шудааст. Шоир чун мусулмонӣ комил ва орифе боэтиқод низ дар ғазали мазкур ғояҳои нақдорӣ ва дил набастан ба моли дунё ва дурӣ ҷустан аз амалҳои бадро, ки дар охири қор илоче ҷуз ҳиҷолату шармандагӣ боқӣ нахоҳад монд, тарғиб намудааст. Яке аз хусусиятҳои услубии ғазали мазкур аз он иборат аст, ки дар байтҳои аввал бо мақсади муассирии фикр ҷуфтҳои муродифӣ ва мутаҷозии “могу мулк, тахту бахт, миру чокар, кору бор, гиру дор, зебу зевар, қасру наср, шоҳу моҳ, боғу роғ” паҳлуӣ ҳам омада, тавассути онҳо ҳадаф рӯшантар ифода ёфтааст ва хушоҳангиву мусиқии калом низ таъмин гаштааст.

Шоирони мутасаввиф, аз ҷумла, Абдуллоҳи Ансорӣ, Аҳмади Ҷом, Санои Ғазнавӣ, Аттори Нишопурӣ, Ҷалолуддини Балхӣ, Саъдиву Ҳофизи Шерозӣ ва дигарон, ки барномаи таълими адабиёт омӯзиши осори онҳоро пешниҳод менамояд, ба хотири он ки таълифоташон бештар мавриди тавачҷуҳи хонанда қарор гирад, аз қиссаҳои ривоятҳои мардумӣ фаровон истифода кардаанд ва ё ба қиссаҳои машҳури қуръонӣ ва аҳодиси набавӣ талмеҳ кардаанд. Ҳамчунин зикри талмеҳоти Қорун, Қайсар ва Сикандар дар ғазали “Ҳеч нест”-и Аҳмади Ҷом ба хотири баёни қомеъиву ноқомеъӣ ва сабабу натиҷаҳои қору рафтори инсон дар зиндагӣ қорбасти гардидааст. Шоир ҳодисаҳои воқеаҳои таърихи ҳақиқӣ ҳамчун озмоишҳои фаҳму зеҳни инсонӣ қарор дода, арзишмандтарин таҷрибаҳои пешинӣро барои насли нав армуғон меоварад ва ба ҳамин далел нақши бисёр созандаву асарбахш дар тарбияти инсонҳо мегузорад. Он василаи ҳидоят аст, ки мӯҷиби ибрат мегардад.

Ғояҳои ахлоқие, ки Аҳмади Ҷом барои идроки арзиши умр овардааст, дар шеърҳои зерини Саъдии Шерозӣ низ идома ёфтааст:

*Бас бигардиду бигардад рӯзгор
Дил ба дунё дарнабандад ҳушёр.
Эй, ки дастат мерасад қоре бикун,
Пеш аз он, к-аз ту наёяд ҳеч қор..
Ин ҳама ҳеч асту чун мебигарад,
Тахту бахту амру наҳю гиру дор.
Номи неқӯ гар бимонад з-одамӣ,
Беҳ к-аз ӯ монад сарои зарнигор [5,с.65-66].*

Осори Саъдӣ ахаммияти зиёде тарбиявӣ дошта, ба ситоиши неқӣ, фазилати инсонӣ ва нақҳиши дунёпарастиву ҳислатҳои ношоиста бахшида шудаанд ва мутобиқи барномаи таълими он дар синфи 5 баъд аз Аҳмади Ҷом ва Аттори Нишопурӣ дар ҳаҷми 6 соат ва дар синфи 9-ум 12 соат сурат мегирад. Таҳлилу тафсири самарабахши ғазалҳои “Ҳеч нест” ва “Мумтоз шуд”-и Аҳмади Ҷом заминаи хубе барои шинохти ғояҳои тарбиявӣ ахлоқии асарҳои минбаъд барои таълим пешниҳодшуда фароҳам меорад. Рисолати муаллим аст, ки асолати сухан, бадеиёт, таносуби калом ва рамзу рози ашъорро ба таври рӯшану возеҳ баён кардаву дар тарбияи хулки неқӯи шогирдон саҳми шоиста гузорад. Мутаассифона, дар матнҳои интиҳобкардаи мураттибон хатоҳои роҳ ёфтаанд, ки идроки маъноӣ байтҳои алоҳидаро барои муҳассилин мушкил мегардонанд. Аз муқобалаву муқоисаи матни китоби дарсии синфи V [5] бо матни «Девони

Шайх Аҳмади Чом (Жандапил)» [2] бармеояд, ки дар ғазали “Ҳеч нест” ба чойи ибораи “**чашми хайрат**” - “**чашми ибрат**” омадааст. Гумон меравад, ки муаллифони китоби дарсӣ аз нухаи дигар истифода кардаанд. Дар мисраи “Як нафас гар ту барорӣ на ба ёдат тавба кун” бандакҷонишини шахси сеюми танҳо “-аш” (ёдаш) барғалат бо бандакҷонишини шахси дуюми танҳо “-ат” (ёдат) омада, ки барои маърифати калом монеъа эҷод мекунад. Инчунин ғалатхонӣ дар мисраи “**Дар дуқону** рӯзи маҳшар ғайри довар, ҳеч нест” ба назар мерасад. Таркиби “ду кавн” ба шакли “дар дуқон” сабт гардида, боиси харобии мантиқи сухани муаллиф шудааст ва низ дар баъзе байтҳо пеш аз радиф аломати вергул бемавқеъ ба назар мерасад. Дар байти матлаъи ғазали дувум бо номи «Мумтоз шуд» низ саҳван ба чойи “ҳар ҷое” “дар ҷое” омадааст, ки дар ин маврид низ мураттибон ба маънову мантиқи байт бетаваҷҷуҳӣ зоҳир намудаанд.

Муҳимтарин талабот ва аввалин меъёри тафсири асарҳои бадеӣ шинохти матни асил аз сақим аст: «Шорехон сиҳхатии матн ва асолати онро шартӣ умдаи маърифати адабиёт ва тафсири боасоси каломи бадеӣ доништа, асарҳои мавриди шарҳро дар асоси нухаҳои қадимаю муътабар нақду тасҳеҳ кардаанд» [6,ч.2,с.340]. Аз ин лиҳоз, масъалаи интиҳоб ва ба китобҳои дарсии адабиёт ворид сохтани матнҳои бадеӣ бояд дар мадди аввал қарор гирифта мубрамияти маҳсус касб намояд. Муаллифони китобҳои дарсии «Адабиёти тоҷик»-ро зарур аст, ки санҷидакор бошанд, аз саҳву хатоҳо иҷтиноб варзанд, аз маслиҳату таҳқиқоти ҷадиди мутахассисон мустафид гарданд, танҳо баъди муайян кардани сиҳхатии калом ва интиқоди он дар асоси муқобалаву муқоиса бо нухаҳои комил онро интишор диҳанд. Ҳанӯз соли 1984 профессор Абдулманнони Насриддин доир ба ҳусну кубҳи китоби дар ҳамон замон тозанашири «Адабиёти тоҷик» барои хонандагони синфҳои 9-ум (муаллифон Р.Ҳодизода, Т.Неъматзода ва Т.Миров) мулоҳизаҳои пураарзиш иброс дошта, мутобиқат накардани мавзӯҳои барнома бо китоби дарсӣ, баррасии ҳаҷми соатҳои муқарраршуда, ҷанбаҳои тарбиявӣ зебоишиносӣ, забон ва услуби маводи китоб аз донишу огоҳӣ ва диди амиқи муқарриз гувоҳӣ медиҳанд. Бо назарсанҷиҳои мӯшиқонаву нозукбинона «дучор шудани ҷумлаҳои носуфта ва услубан хароб, садҳо хатои имлоиву китобатӣ»-ро гуноҳи азим маҳсуб доништа, 23 андешаву хулоса роҷеъ ба сатҳу сифати китоб баён кардаанд [6,ч.6,с.595-602]. То имрӯз китоби дарсии толибилмони синфи 8-ум 5 маротиба бознашр гардида бошад ҳам, вале баъзе аз ин ғалатҳо муқарраран ба нашрҳои нав кӯчонида шудаанд. Аз шартҳои асосии тафсири саҳеҳ ба дурустӣ анҷом додани кори матншиносӣ маҳсуб меёбад. Тавассути омӯзиши мазмуну ғояи осори адабӣ асолати мероси маънавӣ ва ҳунарии суханварон идрок мегардад.

Мутунӣ аз адабиёти тасаввуф интиҳобшуда, албатта, мушкилоти муайян дар фаҳми калима, таркибҳо, мафҳумҳо ва мазмуну ҳадафҳоро пеш меорад. Бо ин сабаб, шарҳу тавзеҳи калимаву таркибҳо худ як навъ дониши иловагист ва заминаи омодагии муҳассилинро на фақат барои дарёфти мазмуни ғазалиёти баррасишаванда фароҳам меорад, балки ба мутолиа ва омӯзиши ин навъ осори адабӣ мусоидат менамояд. Масалан, гумон намекунем, ки хонандагони синфҳои панҷум маъноӣ вожаву ибораҳои «довар, дунёи дун, Қорун, Қайсар, ваҳдат, сармастӣ, сӯфӣ, фатҳ, мумтоз, дамсоз шудан, дарҳои раҳмат»-ро аз ғазали мазқури Аҳмади Чом бе шарҳ дарк намоянд. Бе тафсиру шинохтани маъно ва мавқеи истилоҳоти ирфонӣ пардаи рамзии ашъор кушода намегардад ва роҳ ёфтани ба ҷаҳони фикрии муаллиф имкон надорад. Дар сурати нигоҳи сатҳӣ андохтан ба ин гуна ашъор матлабҳои содаву маъмулӣ берун меоянд ва хонандаи ноогоҳ танҳо аз ҳамон маъноӣ зоҳирии шеър баҳра мебардораду бас.

Барои наврасон таълими ғазали дар васфи ҳунар бахшидаи Аҳмади Чом, ки ҷанбаи тарбиявӣ баланд дорад, мувофиқ ба назар мерасад. Омӯзгорон ба сифати маводи иловагӣ ғазали зеро, ки дар гулчини осори шоир дар Тоҷикистон бо ҳуруфоти сириллик ба ҷоп расидааст, метавонанд истифода кунанд:

*Ҳунар беҳтар зи ганҷу зар, ҳунар беҳ
Валекин толеъу бахт аз ҳунар беҳ.
Ҳунар беҳтар зи сад хирвори зар гир,
Ки як зарра ҳунар аз ганҷу зар беҳ.
Зи марди беҳунар парҳез, эй дил,
Ки аз осеби эшон барҳазар беҳ.
Набошад ҳеч оқил назди бадбахт,
Ки аз наздики эшон дуртар беҳ.
Ҳамеша аз ҳаёлат ошиқонро
Диле дар бими ҷоне дар хатар беҳ.*

*Чу ман васфи даҳонат бозгӯям,
Даҳонам з-ин ҳикоят пушакар бех,
Фигон аз бахти хеш аст Аҳмадиро,
Ки шарҳи ин ҳикоят мухтасар бех!* [3,с.108].

Саъдии Шерозӣ дар идомаи ин мавзӯ гуфтааст:

*Чави толеъ зи хирвори хунар бех,
Агар толеъ набошад, боз хунар бех* [8,с.342].

Мавзӯю масоили ахлоқиву тарбиявии осори бузургон аз ҳар чихат ба ҳам қаробат дошта, мундариҷаи матнҳои дар барнома манзуршуда давра ба давра мураккабтар мегарданд. Аз ин лиҳоз, омодагии ҳам омӯзгорон ва ҳам шоигирдон амри зарурӣ маҳсуб меёбад. Таълими ашъори ирфонии суҳанварон аз муаллимони дониши фарох, бархурдорӣ аз ақоиди ислом, огоҳӣ аз назарияи тасаввуфу истилоҳоти динӣ ва омодагии маҳсури тақозо дорад. Лозим аст, ки мутуни барои омӯзиш ба ҳонандагони муассисаҳои таҳсилоти миёна пешниҳодгардида аз ғалатхонӣ ва ғалат баргардон кардани порчаҳои адабӣ ба алифбои сириллик оро бошанд. Инчунин тавзеҳоту таълиқот ва шарҳи луғоти мушкилфаҳми матнҳо дар китоби дарсӣ беҳбуд мебошад. Таълимоти дурусту сарехи мутафаккири нуктасанҷ Аҳмади Ҷом, ки гуногунмазмуну гуногунҷабҳа буда, дар онҳо пахлуҳои серчилои ҳаёти инсон, андешаҳои хирадмандона, тафаккури маънавий, иҷтимоӣ, сиёсӣ, маданӣ бо ҷаҳонбинии хос инъикос гардидааст, ба тарбияи насли ҷавон дар рӯхияи худшиносиву ҳудогоҳӣ, арҷ ниҳодан ба арзишҳои миллий, ахлоқӣ ҳамида ва монанди инҳо мусоидат менамояд.

ПАЙНАВИШТ:

1. Аҳмадов, М. Таълими адабиёти тоҷик/М.Аҳмадов.-Хучанд: Нури маърифат, 2018.- 252 с.
2. Девони Шайх Аҳмади Ҷом (Жандапил). Ба кӯшиши Аҳмади Карамӣ.-Техрон: Чопи Хоҷа, Китобхонаи Растор.- 492 с.
3. Жандапил, Аҳмади Ҷом. Гулчин аз девон / Ҳозиркунандаи чоп: Ромиз Собир. – Душанбе: Адиб, 2007. - 120 с.
4. Т.Мирзод. Адабиёти тоҷик. Китоби дарсӣ барои синфи V./Т.Мирзод, Р.Ҳамидов, М.Пирзод.- Душанбе: АВА, 2008.- 301 с.
5. Мирзод Т. Адабиёти тоҷик. Китоби дарсӣ барои синфи V./Т.Мирзод, Р.Ҳамидов, М.Пирзод.- Душанбе: Маориф, 2017.- 304 с.
6. Насриддин, Абдулманнон. Куллиёти осор. Дар ҳафт мучаллад. Ҷилди дувум/А.Насриддин.– Хучанд: Хуросон, 2013. – 631 саҳ.; Насриддин, Абдулманнон. Куллиёти осор. Дар ҳафт мучаллад. Ҷилди шашум.– Хучанд: Хуросон, 2013. – 756 саҳ.
7. Шарифзода, Б. Мушкилоти китобҳои дарсӣ // info@lip.tj
8. Шерозӣ, Саъдӣ. Куллиёт. Иборат аз 4 ҷилд. Ҷ.1. Қасоид, марсия/С.Шерозӣ.- Душанбе: Адиб, 1988- 432 с.

REFERENCES:

1. Akhmadov M. Teaching Tajik literature.-Khujand: Light of Enlightenment, 2018.- 252 p.
2. **Divan poetry** of Sheikh Ahmad Jam (Jandapil). With the efforts of Ahmadi Karami.-Tehran: Khoja Printing House, Rastor Library.- 492 p.
3. Zhandapil, Ahmad Jam. Selected from the couch of poems / Publisher: Ramiz Sabir. - Dushanbe: Adib, 2007. - 120 p.
4. Mirzod T., Hamidov R., Pirzod M. Tajik literature. Textbook for class V. - Dushanbe: AVA, 2008.- 301 p.
5. Mirzod T., Hamidov R., Pirzod M. Tajik literature. Textbook for class V. - Dushanbe: Education, 2017. - 304 p.
6. Nasriddin, Abdulmannon. Collection of works. In seven volumes. The second volume. - Khujand: Khorasan, 2013. - 631 p.; Nasriddin, Abdulmannon. Collection of works. In seven volumes. The sixth volume. - Khujand: Khorasan, 2013. - 756 p.
7. Sharifzoda B. Problems with textbooks // info@lip.tj
8. Shirozi, Saadi. Kulliyot. It consists of 4 volumes.-Dushanbe: Adib, 1988- 432 p.- 1v.